

Forskningsprogrammet Vindval i miljöprövning tiden 2011 - maj 2013

Rolf Svedberg

Juni 2013

1. Sammanfattning

I april 2011 presenterade VEM Konsult, Lars Hydén en undersökning som visade hur resultat från kunskapsprogrammet Vindval har använts i miljöprövning. Rapporten avsåg tiden maj 2006 till och med december 2010.

Denna rapport avser resultatet av perioden 2011 till och med maj 2013.

Omkring 250 avgöranden har studerats. Explicita hänvisningar till Vindval, eller rapporter från Vindval har återfunnits i sammanlagt 22 av dessa. Indirekta hänvisningar har gjorts i åtta fall.

Det är framför allt syntesrapporterna som förekommer i hänvisningarna. Flest hänvisningar har gjorts till rapporten 6467 "Vindkraftens påverkan på fladdermöss och fåglar".

Merparten av referenserna avser åren 2012-2013. Detta kan möjligen förklaras av att syntesrapporterna gavs ut 2011 och 2012.

I de flesta fall har de explicita hänvisningar som redovisats har haft stor betydelse vid prövningen.

Det kan även konstateras att hänvisningarna sker till Vindvals rapporter i Naturvårdsverkets nummerserie och inte alltid till "Vindval".

Sammanfattningvis har resultaten från forskningsprogrammet Vindval fått ett beaktansvärt genomslag i miljöprövningen.

Rolf Svedberg

17 juni 2013

Innehållsförteckning	sid
1.Sammanfattning	2
2. Inledning	4
3. Kunskapsprogrammet Vindval	4
4. Avgörande från regeringen och Högsta Domstolen	4
5. Avgöranden från mark- och miljööverdomstolen	5
6. Avgörande från mark- och miljödomstolen i Nacka	7
7. Avgörande från mark-och miljödomstolen i Östersund	7
8. Avgörande från mark-och miljödomstolen i Umeå	8
9. Avgörande från mark-och miljödomstolen Växjö	9
10. Avgörande från mark-och miljödomstolen Vänersborg	12

Referenser till Vindval

Sammanställning av referenserna

11. Analys, diskussion och slutsatser	14
---------------------------------------	----

Bilagor

1. Vindkraftsmål i Mark- och miljööverdomstolen	17
2. Vindkraftsmål i mark- och miljödomstolen i Nacka	17
3. Vindkraftsmål i mark- och miljödomstolen i Östersund	18
4. Vindkraftsmål i mark- och miljödomstolen i Umeå	18
5. Vindkraftsmål i mark- och miljödomstolen i Växjö	19
6. Vindkraftsmål i mark- och miljödomstolen i Vänersborg	21

2. Inledning

Naturvårdsverket gav i november 2010 VEM Konsult: Vatten, Energi och Miljö i uppdrag att utvärdera om det i miljödomar finns hänvisningar till resultaten från forskningsprogrammet Vindval.

Naturvårdsverket gav i april 2013 Rolf Svedberg i uppdrag att göra en fortsättning på den utredning som VEM Konsult redovisat.

Denna rapport omfattar därför perioden 2011 till och med maj 2013.

Vid sökningen har använts miljödatabaserna JP Infonet och Blendow Lexnova samt direkt på Mark- och miljööverdomstolens egen hemsida. På detta sätt har avgöranden i mark- och miljödomstolar, miljöprövningsdelegationer, länsstyrelser och några få avgörande från kommuner samlats in.

Avgöranden från miljöprövningsdelegationer och länsstyrelser som inte har överklagats, har inte kunnat studeras.

Vid sökningen har använts "Vindval", "naturvårdsverkets rapport" och syntesrapporternas nummer exempelvis "6467".

Avgörandena har även gått igenom manuellt för att fånga upp avgöranden där hänvisningar som inte svarar mot använda sökord samt eventuella implicita referenser men också för att kontrollera att användningen av sökmotor fungerade (vilket den inte alltid gjorde).

Vid genomgångarna har även gjorts vissa noteringar om målens karaktär och en del hänvisningar till andra relevanta rapporter.

3. Kunskapsprogrammet Vindval

Programmet startade år 2005 och pågår till halvårsskiftet 2013. Det omfattar ett 30-tal forskningsprojekt och fyra forskningssammanställningar, så kallade synteser. Omkring hälften av rapporterna publicerades under perioden fram till och med 2010. Resterande rapporter, liksom de fyra syntesrapporterna publicerades under åren 2011 och 2012, det vill säga huvudsakligen under den period som denna sammanställning omfattar. Tre rapporter kommer att publiceras under 2013.

En översikt av Vindvals rapporter finns på hemsidan:

www.naturvardsverket.se/vindval

De finns att hämta på Naturvårdsverkets hemsida, bland publikationer:

<http://www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Publikationer/>

Skriv "Vindval" i sökfönstret så kommer samtliga rapporter upp i listan.

4. Avgöranden från regeringen och Högsta domstolen

Från regeringen föreligger sammanlagt fem beslut i vindkraftsärenden under den aktuella perioden. Två av dem, M 2010/5012/Ma/M och M 2011/567/Ma/M avser beslut att inte förbehålla sig rätten till prövning enligt 17 kap. miljöbalken.

I det tredje, M 2010/4884/Ma/M, 2011-11-05, lämnar regeringen tillstånd till uppförande och användning av en station för mätning av vind m.m. på Södra Midsjöbanken i Egentliga Östersjön.

I det fjärde M 2009/1267/Me, 2013-02-14, tillät inte regeringen uppförandet av en gruppstation för vindkraft.

I det femte beslutet, M 2011/2348/Me 2013-02-14 avslag regeringen ett överklagande och tillät därmed uppförande av vindkraftverk.

Högsta domstolen meddelade 2012-03-13 prövningstillstånd i målet Ö 4925-11 och avgjorde målet genom beslut 2012-12-18. Frågan i målet gällde omkringboendes respektive en förenings klagorätt vid vindkraftsetableringar. Högsta domstolen fastställde Mark- och miljööverdomstolens beslut.

Inga hänvisningar till Vindval eller rapporter från Vindval.

5. Avgöranden från Mark- och miljööverdomstolen

Antalet mål uppgår till 21 stycken varav explicita hänvisningar finns i tre och implicita i två. Här redovisas även de mål som saknar hänvisningar men där det finns hänvisningar i underinstansernas avgöranden eller är intressanta av andra skäl.

M 9290-10 (Lidköpings kommun) handlar om hänsynen till försvarets intressen, vindkraftverk förbjöds, som kommunen tillåtit.

Målen M 824-11 (Sollefteå och Ragunda kommuner), 825-11 (Ragunda, Sollefteå och Strömsunds kommuner) och 847-11 (Ragunda och Strömsunds kommuner) handlar om vindkraftens påverkan på rennaringen. Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att det av utredningen i målen får anses framgå att det i viss utsträckning saknas forskning om vindkraftsverks så kallade regionala och långsiktiga påverkan på tamren. De sakkunniga, professor Öje Danell och doktor Christian Nelleman, framhåller att forskningsläget är relativt tydligt när det gäller vägars och andra tekniska installationers regionala påverkan på andra typer av ren och att nuvarande forskning relativt entydigt tyder på att vindkraftsparker kan ge upphov till undvikelseeffekt på betydande avstånd från vindkraftverken. Domstolen beaktar detta genom föreskrift om stödutfordring och transport av renar. Om hänsyn till undvikelseeffekterna beaktas fullt, skulle vindkraftverken knappast kunna komma till stånd. Domstolen gör således en avvägning mellan de olika intressena. I ett av målen hänvisar Naturvårdsverket till "en kommande rapport från Vindval" för att motivera buffertzoner för fåglar.

M 7022-11 (Sölvesborgs kommun) handlar om bullerstörningar i omgivningen och att de bullerberäkningar som presenterats av verksamhetsutövaren kan godtas. Det är verksamhetsutövaren som ansvarar för att bullervillkoren uppfylls och det saknas anledning att föreskriva strängare villkor än vad som är brukligt.

M 8211-10 (Söderhamns kommun) handlar om fundament till havsbaserade vindkraftverk. I detta mål är det fråga om rättegångsfel och bemyndigande till länsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten att bestämma om utformning och utplacering av fundament. I den överklagade domen från mark- och miljödomstolens dom hänvisades till Vindvals rapport 5828, Miljömässig optimering av fundament för havsbaserad vindkraft. Den hänvisningen finns upptagen i VEM Konsults rapport.

M 5325-11 (Alvesta kommun), M 5482-11 (Alvesta kommun), MÖD 2011:41 behandlar frågan om samordnad prövning då två verksamhetsutövare har ansökt om tillstånd.

M 8512-11 (Kristianstad kommun) gäller bullervillkor och Mark- och miljööverdomstolen framhåller att det inte nödvändigt med strängare villkor än vad som är praxis. Jämför M 7022-11 ovan.

M 7639-11 (Söderhamns kommun). Domstolen avslår ansökan om tillstånd med hänvisning till att vald lokalisering inte är den bästa och att miljökonsekvensbeskrivningen hade stora brister. Domstolen hänvisar i skälen till rapporten 6467 som visar att vissa av de fågelarter som påverkas av etableringen anses särskilt utsatta i vindkraftssammanhang.

M 8344-11 (Gotland). Ansökan om tillstånd till uppförande och drift av gruppstation avslögs. Den föreslagna platsen uppfyllde inte lokaliseringskravet då den var en viktig fågellokal och etablering av vindkraft skulle innebära risker för kungs- och havsörn.

Målet avsåg en etablering av en vindkraftspark om tio verk på fastigheterna Sproge Mästermyr på Gotland. För området gäller riksintresse för vindkraft. Miljöprövningsdelegationen lämnade tillstånd, vilket överklagades till mark- och miljödomstolen i Nacka som avslögs överklagandena. Denna dom överklagades vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Sökanden Vattenfall hänvisar till Vindvals "rapport 2011" (förmodligen syntesrapporten 6467) där det rekommenderas en buffertzona på 2 till 3 km runt aktiva örnböns vilket är uppfyllt med den lokalisering som Vattenfall har valt.

Mark- och miljööverdomstolen hänvisar i domskälen till rapporten 6467 där det sägs att kungs- och havsörn riskerar att drabbas hårdast av kollisioner med vindkraftverk. Det framgår också av rapporten att även om vindkraften inte utgör någon större fara kan den möjligen påverka vissa arter eller populationer negativt. Detta gäller i första hand större rovfåglar. Kungsörn nämns som en potentiellt känslig art. Enklaste sättet att minimera risker för olyckor med rovfåglar är att undvika vindkraftverk nära boplatser eller platser med regelbundna koncentrationer av rovfåglar. Vidare anges att det är tveksamt om det går att vidta åtgärder som minskar risken för fåglarna efter en vindkraftetablering.

Med hänsyn till Mästermyrs påtagliga betydelse som fågellokal och de risker för kungs- och havsörn som en etablering medför finner MÖD att Vattenfall inte har visat att den valda platsen uppfyller krav på lämplig lokalisering enligt 2 kap. 6§ miljöbalken och att ansökan därför skall avslås.

Intressant att notera är att hänvisningen till Vindvals rapport sker först i Mark- och miljööverdomstolen och att rapporten åberopas av även sökanden för att visa att lokaliseringen är godtagbar.

I målet M 8623-12 (Halmstads kommun) lämnar MÖD inte prövningstillstånd varför mark- och miljödomstolens i Växjö dom 2012-09-12 i mål M 6853-11 står fast.

M 8116-12 (Sölvesborgs kommun). Fastställer mark- och miljödomstolens dom. En översiktsplan är inte bindande och uppförande av vindkraftverken skulle strida de allmänna hänsynsreglerna i kap. 2 miljöbalken. Inga hänvisningar.

M 8326-12 (Växjö kommun) handlar om bullerberäkningar. Mark- och miljödomstolen i Växjö framhöll i sin dom 2012-08-31 i mål M 5012-11 att det finns skäl att ifrågasätta om verksamhetsutövaren har visat sig kunna klara ett begränsningsvärde 40 dB(A) vid bostäder.

Vad gäller beräkningsförutsättningarna ska beaktas att verken och de närmast belägna fastigheterna är belägna i något kuperad skogsterräng. Det är bekant att de gängse beräkningsmodellerna inte tar hänsyn till att ljudförstärkning i förhållande till beräknade värden kan uppträda i skogsterräng (MA Ljudemission och ljudutbredning för vindkraftverk i skogsterräng. Stockholm Elforsk; 2009-09-22) och att ytterligare beräkningsosäkerheter kan

förekomma till följd av bland annat inversion nattetid (Naturvårdsverket/Vindval rapport nr 6497, maj 2012, "Vindkraftens påverkan på människors intressen"). Svårigheter som kan finnas i att genom immissionsmätningar belägga hur villkoren efterlevs, talar för att säkerhetsmarginaler bör tillämpas.

Mark- och miljööverdomstolen ansåg att det inte finns behov säkerhetsmarginal och att de gängse villkoren är tillräckliga. Domstolen ändrade mark- och miljödomstolens avslagsbeslut med återförvisning och fastställde miljöprövningsdelegationens beslut att lämna tillstånd. Inga hänvisningar i Mark- och miljööverdomstolens mål.

M 8238-12, MÖD 2013:7 (Lomma kommun) behandlar uppförande av vindkraftverk inom område med landskapsskydd. Inga hänvisningar till Vindval.

M 7865-12, MÖD 2013:13 (Ånge kommun) handlar huvudsakligen om artskyddsförordningen ska tillämpas vid prövning av vindkraftverk. Mark- och miljööverdomstolen fann tillräcklig utredning beträffande artskyddsfrågorna – det handlade om fladdermöss och kungsörn – och att det inte förelåg någon beaktansvärd risk för de aktuella arterna, och fastställde mark- och miljödomstolens dom. En klagande hade i sin inlaga hänvisat till Vindval om farliga lägen för fladdermöss på höjder och särskilt i skog. Ingen övrig hänvisning förekom.

6. Avgöranden från miljödomstolen i Nacka

I de åtta målen saknas explicita hänvisningar och endast en trolig implicit hänvisning (M 718-11) har hittats. Antalet avgöranden uppgår till 15 stycken.

M 718-11, 2011-09-23

Miljöprövningsdelegationen vid länsstyrelsen i Gotlands län lämnade Vattenfall tillstånd till uppförande och drift av 10 vindkraftverk inom området Sproge Mästermyr. Beslutet överklagades av tre miljöföreningar och av Vattenfall. Föreningarna yrkade i första hand på att verksamheten inte skulle tillåtas och i andra hand på skärpning av villkor. Vattenfall yrkade på ändring av ett av villkoren.

I målet förekommer en tämligen omfattande argumentation kring risken för skada på fågellivet. Mark- och miljödomstolen bedömer att det i första hand är den negativa påverkan av vindkraftverken kan få på fågelfaunan som står i konflikt med intresset för vindbruk på platsen. Stora delar av Gotland är viktigt i detta avseende – bland annat finns kungs- och havsörn över hela ön. Mästermyr utmärker sig inte som en unik plats för dessa eller andra arter att uppehålla sig på. De ansökta vindkraftverken bör därför kunna tillåtas.

Länsstyrelsen framhåller i målet att studier visar att vindkraftens påverkan på fågellivet i stort är begränsad.

Verksamhetens effekter på fladdermöss och fågellivet bör ingå i verksamhetsutövarens egenkontroll.

Det finns åtgärder som kan motverka risker och skada på fågellivet och bolaget bör utreda dessa frågor under en provotid.

Av resonemangen att döma kan man på goda grunder anta att Vindvals rapporter, eller preliminärversioner av dessa, har legat till grund för en del av argumenten.

Domen överklagades till Mark- och miljööverdomstolen, M 8344-11, 2012-07-04, som avslog ansökan. Se vidare under Mark- och miljööverdomstolens avgöranden.

7. Avgöranden från mark- och miljödomstolen i Östersund

I de 14 mål som gällt vindkraft finns inga hänvisningar till Vindval. Sammanlagt är det 27 avgöranden.

I tre av målen diskuteras vindkraftens påverkan på tamren.

8. Avgöranden från mark- och miljödomstolen i Umeå

Av sammanlagt 7 mål och 13 avgöranden återfinns explicita hänvisningar i 3 mål.

M 32-11, 2012-09-25 (Lycksele och Åsele kommuner)

I domskälen (s 39) anför domstolen: Det kan konstateras att kunskapsläget beträffande vindkraftens påverka på ren är bristande, se Vindvals rapport "Vindkraftens effekter på landlevande däggdjur" (Naturvårdsverket, rapport 6499, juni 2012). Slutsatserna i rapporten är att de flesta störningsfaktorer från vindkraftverk medför svaga eller måttliga effekter på ren, i vissa fall positiva sådana.

Vidare sägs att enligt domstolens mening saknas vetenskapliga belägg för att vindkraftverk skapar undvikelseffekter på fem kilometers avstånd, som klaganden uppgett. Som framgår av Vindvals rapport gäller forskningen vildrenens eventuella undvikande av kraftledningar på ett avstånd av mindre än fem kilometer.

Utifrån Vindvals rapport beträffande bullers inverkan på djur, kan vidare slutsatsen dras att bullret har begränsad inverkan. Även med beaktande av försiktighetsprincipen föranleder utredningen i målet ingen annan bedömning än att flyttleden kan nyttjas även om projektet genomförs.

M 116-12, 2012-09-25 (Piteå kommun)

Målet gällde tillstånd att uppföra och driva 314 vindkraftverk inom etapp 1 i Markbygden. Regeringen beslutade om tillåtligheten och detta mål gäller enbart Naturvårdsverkets överklagande av två villkor.

Länsstyrelsen överlåter åt mark- och miljödomstolen att föreskriva villkor till skydd för tjäder. Länsstyrelsen finner det dock tveksamt att föreskriva villkor som är strängare än vad som rekommenderas i rapport 6647 från Vindval. På s 23 hänvisas till Vindvals rapport beträffande tjäder.

Naturvårdsverket framhåller att en buffertzon vid ett kungsörnsbo rekommenderas till minst två kilometer i Vindvalsrapporten, rapport 6467 sidorna 65-66, och inte 500 meter som bolaget anger. Buffertzoner och flygkorridorer bör regleras i villkor.

I rapporten 6467 konstateras att tätheten av skogshöns är högst i Norrland, Dalarna och Värmland och att skillnaderna mellan olika landsdelar är stora. Ett pågående projekt inom Vindval gäller effekterna från vindkraft på skogshöns.

Naturvårdsverket bemöter bolagets invändningar och framhåller att Vindvals skrivning avser utbyggnad av vindkraft generellt men det finns inga erfarenheter av så stora anläggningar som det här är fråga om.

Länsstyrelsen framhåller att det i rapport 6467 från Vindval rekommenderas en buffertzon på en kilometer mellan vindkraftverk och spelplatser som besöks av fler än fem tjädertuppar.

I domskälen framhåller domstolen att det i Vindvals rapport konstateras att vindkraftsutbyggnaden inte utgör någon större fara för fåglar men att den kan påverka vissa arter eller populationer negativt.

Riskerna för skogshöns och ripor anges i rapporten som nästan obefintlig.

Miljödomstolen anser att det saknas skäl att slå fast ett skyddsavstånd för tjädernas spelplatser och säger vidare att det vore värdefullt om vindkraftsanläggningens påverkan på kungsörn och tjäder studeras inom ramen för program som regeringen ålagt bolaget enligt villkor 5 i regeringens beslut.

Miljöprövningsdelegationen hänvisade till 6467 och ansåg att frågan om skyddsåtgärder för att minimera skadorna på fladdermöss bör avgöras efter en provotid.

Sammanfattningsvis: Många hänvisningar till rapport 6467 i detta mål.

M 2828-12, 2013-01-10 (Piteå kommun)

Gäller tillstånd för upp till 25 vindkraftverk i Blåsmark utanför Piteå. Målet i miljödomstolen gäller endast talerätt.

Vindvals rapport om fåglar 6467 sid 14, i miljöprövningsdelegationens beslut. Rekommendationen om 500 m bör följas (Länsstyrelsens yttrande) och vindkraft som ligger närmare än 200 m bör inte tillåtas.

Enligt bolaget bedöms vindkraftsetableringen medföra små konsekvenser för våtmarksfåglar.

Länsstyrelsen hänvisar i sitt yttrande till Vindvals rapport 6467 där det rekommenderas ett buffertavstånd på 500 meter till myrar med rödlistade arter eller arter medtagna i fågeldirektivets lista 1, eller med höga tätheter av vadare generellt. För att minimera riskerna bör rekommendationen följas vilket innebär att verk nr 1-7 inte bör tillåtas.

Bolaget anser att 200 meter är tillräckligt skyddsavstånd till våtmarken. Det av länsstyrelsen åberopade avståndet om 500 meter är inte bindande.

I bedömningen anför Miljöprövningsdelegationen (MPD) beträffande storlommen att 950 meter är tillräckligt. Det påpekas i rapporten 6467 att erforderliga skyddsavstånd varierar kraftigt både mellan och inom arter och mellan olika delar av året. Det framkommer att störningsavstånden i regel är mindre än 500 meter. För vadarfåglar är variationen 10 till drygt 400 meter med ett genomsnitt på 200 meter. MPD bedömer att 200 meter är tillräckligt för avstånd till de blötare delarna av våtmarken. Detta innebär att verk nr 4 inte kan tillåtas eftersom det ligger för nära, men att verken 1-3 och 5-26 ligger på tillräckligt avstånd.

9. Avgöranden från mark- och miljödomstolen i Växjö

Sammanlagt föreligger 62 mål om vindkraft motsvarande omkring 120 avgöranden. Explicita hänvisningar har gjorts i nio mål och implicita i två.

M 5012-11, 2012-08-31 (Växjö kommun)

I målet har beräkningarna av buller från vindkraftverken ifrågasatts och domstolen anför följande i domskälen.

Vad först gäller beräkningsförutsättningarna ska beaktas, att verken är belägna i något kuperad skogsterräng. Det är bekant att de gängse beräkningsmodellerna inte tar hänsyn till att ljudförstärkning i förhållande till beräknade värden kan uppträda i skogsterräng och att ytterligare beräkningsosäkerheter kan förekomma till följd av bland annat inversion nattetid (Naturvårdsverkets/Vindval rapport 6497, maj 2012, "Vindkraftens påverkan på människors intressen".)

Bland annat på grund av detta fann miljödomstolen att verksamhetsutövaren inte kunnat visa faktiska och tekniska möjligheter att klara gränsvärdet 40 dB(A) vid närmaste bostäder.

Domstolen fann det inte uteslutet att verksamhetsutövaren genom kompletterande utredning skulle kunna visa att sådana möjligheter finns. Domstolen avslog därför inte ansökan utan återförvisade den till miljöprövningsdelegationen för fortsatt handläggning.

Domen överklagades till Mark- och miljööverdomstolen (M 8236-12) som i dom 2013-01-24 ändrade miljödomstolens dom enligt miljöprövningsdelagations beslut. Något krav på säkerhetsmarginal av den omfattning som miljödomstolen bestämt behövs inte enligt MÖD, som inte gjorde någon hänvisning till rapporten 6467.

M 319-12, 2012-11-22 (Kalmar kommun)

I domskälen hänvisas till Naturvårdsverkets rapport 6467, "Vindkraftens påverkan på fåglar och fladdermöss – syntesrapport" och de risker en vindkraft etablering innebär för fladdermöss. Riskerna är dock inte av sådan omfattning att verket inte ska få komma till stånd. Däremot bör det förskrivas som villkor att vindkraftverket ska stängas av en timme före till en timme efter solnedgång från och med 15 juli till och med 30 september när det blåser mindre än 5 m/s.

M 1195-12, 2012-10-16 (Olofströms kommun)

Miljöförbundet Blekinge Väst förelade verksamhetsutövaren om vissa försiktighetsmått med anledning av inlämnad anmälan om uppförande av fyra vindkraftverk. Försiktighetsmåttens avsåg avstängning av verken nattetid under sommaren och vindhastigheter under 5 m/s och färgsättning av rotorbladen (ett svart och två vita).

Bolaget överklagade till länsstyrelsen som ändrade villkoret att gälla vid 4 m/s och upphävde kravet på färgsättning. Miljöförbundet överklagade till miljödomstolen, som ändrade villkoret om avstängning till ursprunglig lydelse och avslog överklagandet beträffande färgsättning.

Länsstyrelsen hade hänvisat till rapporten 6467 för att motivera avstängning vid 4 m/s. I rapporten ges ingen rekommendation vid vilka vindhastigheter som verk bör stängas av. Miljöförbundet ansåg 5 m/s som rekommenderas av Jens Rydell i Vindvals syntespanel. (finns även med i motiven till Miljöförbundets ursprungliga beslut).

Länsstyrelsen hänvisar också till 6467 om att nuvarande färgsättning, och försök med olika färgsättning visat sig ha liten effekt på olycksriskerna. Vit eller ljusgrå, är nära optimal för att göra vindkraftverken synliga för fåglar.

Bolaget hänvisar i färgsättningsfrågan också till 6467 och även att barbastellen inte är den art som blivit drabbad av olyckor vindkraftverk.

M 1031-12, 2012-10-16 (Olofströms kommun)

Målet i stort sett samma som ovanstående, gäller om avstängning ska ske vid vindhastigheter på 4 eller 5 m/s och färgsättning. I länsstyrelsens beslut nämns rapporten 6467 två gånger. Till miljödomstolen klagar enbart Skånes Ornitologiska förening, vars talan avvisas av domstolen.

Vid Miljöförbundets prövning ålades bolaget att inventera fladdermusförekomsten i det aktuella området. Resultaten visade på en relativt art- och individfattig fladdermusfauna.

M 2997-11, 2012-07-12 ((Uppvidinge kommun)

Miljöprövningsdelegationen i Kronoberg lämnade tillstånd till högst 50 vindkraftverk. Tillståndet förenades med 17 villkor. Villkor 10 avsåg en begränsning av källjud till 104,0 eller alternativt 106dB(A). Bolaget överklagade och yrkade att villkoret skulle upphävas. Några privatpersoner överklagade också beslutet och yrkade att det skulle upphävas eller inskränkningar i antalet verk. Miljödomstolen biföll bolagets talan och upphävde villkoret och avslog övriga överklaganden.

I domskälen (s 16) säger domstolen att den delar bolagets bedömning att påverkan på fågellivet inte är av den omfattningen att det skulle strida mot artskyddsbestämmelserna eller några andra av miljöbalkens tillåtlighetsregler. De klagande har inte anfört några omständigheter som gör att miljökonsekvensbeskrivningen beträffande fladdermusbeståndet kan ifrågasättas. Inte heller rapporten 6467 ger anledning till annan bedömning.

Beträffande bullerberäkningar hänvisar de klagande till M 3443-10 Växjö om felräkningsmarginal, som MÖD tog bort i mål M 7022-11, 2012-04-27

I miljöprövningsdelegationens beslut nämns (s 23) att Naturvårdsverket och Energimyndigheten har ett gemensamt projekt gällande vindkraftens påverkan på skogshöns.

M 4619-12, 2012-10-15 (Sjöbo kommun)

Miljöprövningsdelegationen lämnade tillstånd till fyra vindkraftverk. Överklagades av bolaget och närboende. Bolaget vill att tidsperioden då verken ska stå stilla ändras från juni, juli, augusti och september till 20 juli- 30 september och hänvisar till syntesrapporten 6467 in press och i slutversionen anges att risken är störst på sensommaren slutet av juli, augusti och september, under varma nätter.

Domstolen anser att bolagets yrkande har starkt stöd i den åberopade rapporten och villkoret bör därför ändras i enlighet därmed. Länsstyrelsen medgav också ändringen.

I miljöprövningsdelegationens bedömning (s 28) hänvisas till 6467 in press och det faktum att högre torn och större rotor dödar fler fladdermöss.

M 170-12, 2012-07-27 (Ljungby kommun)

Efter anmälan till miljö- och byggnämnden i Ljungby kommun bedömde denna att vindkraftverket inte skulle medföra några påtagliga störningar och föreskrev vissa försiktighetsmått. Beslutet överklagades av omkringboende till länsstyrelsen som avslog överklagandena. De har fullföljt sin talan till mark- och miljödomstolen och hänvisar bland annat till rapporten "The sound amplifying forest with emphasis on sound from wind turbines". Domstolen finner utifrån den nyligen av Naturvårdsverket/Vindval utgivna syntesrapporten 6497 att den ekvivalenta ljudnivån 40 dB(A) i sig fortfarande får anses utgöra tillräckligt skydd mot icke acceptabel påverkan på människors välbefinnande. Däremot framgår att gängse beräkningsmodeller är otillräckliga när det gäller hänsyn till vissa, faktiskt förekommande vindsituationer. Till detta skall läggas beräkningsmodellernas övriga beräkningsosäkerheter. Mark- och miljööverdomstolen har emellertid i domar den 27 april 2012, M 7022-11 och 8512-11 inte ansett att några säkerhetsmarginaler behöver utnyttjas. Det är verksamhetsutövaren som skall se att villkoren innehålls.

Implicita hänvisningar.

M 985-13, 2013-03-28 (Nässjö kommun)

I målet hänvisas till redovisning av bullermätningar, hänvisning till MÖD M 8236-12, 2013-01-24 som i sin tur har hänvisningar till Vindval i den överklagade domen.

M 3118-12, 2013-02-11 (Kristianstads kommun)

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Kristianstads kommun beslutade att förbjuda anläggandet av tre vindkraftverk. Verksamhetsutövarna överklagade till länsstyrelsen som avslog och de klagade vidare till miljödomstolen och yrkade att underinstansernas beslut skulle upphävas.

Miljödomstolen finner att det inte är visat att lokaliseringen är den bästa och delar underinstansernas bedömning. Det framhålls att mindre än två kilometer sydväst om den plats där verksamheten är planerad finns vid Fjällmossen ett fågelskyddsområde med bland annat kungsörn, trana och reproducerande orre. Det finns alltså skyddsvärda fågelarter i verksamhetens närhet. I utredningen finns motstridiga uppgifter om huruvida den ansökta

verksamheten kan innebära en negativ påverkan på fågellivet i området. Därtill saknas också utredning om påverkan på fladdermöss. Resonemanget antyder att rapport 6467 funnits med.

P 513-12, 2012-07-27 (Ljungby kommun)

Fågelinventering har utförts.

10. Avgöranden från mark- och miljödomstolen i Vänersborg

Sammanlagt 30 mål har studerats med omkring 60 avgöranden. Explicita hänvisningar har hittats i sju mål och implicita i två.

M 691-12, 2012-04-13 ((Laholms kommun)

Miljödomstolen gör ingen ändring av miljöprövningsdelegationens beslut.

Bolaget hänvisar till inventering av fågellivet av Christopher Gullander, Hallands Ornitologiska förening som visar att påverkan blir liten och inget hinder för etablering. En inventering av fladdermöss har gjorts av Jens Rydell och hänvisar till Rodrigues et al. 2008, Rydell et al. 20120a och Rydell et al. 2010b.

Sökande hänvisar till Naturvårdsverkets rapport 5956 (april 2009) Människors upplevelser av ljud från vindkraftverk av Eja Pedersen, som säger att det inte finns något samband mellan vindkraftsljud under 40 dB(A) och negativa hälsoeffekter.

Delegationen hänvisar också till Elforskrapporten 98:24, Mätning av bullerimmission från vindkraftverk, S Ljunggren, 1998.

I 6467 framhålls att man i de flesta fall bör ha en uppföljande kontroll av vindkraftverkens påverkan på fladdermöss i det enskilda fallet, eftersom skillnaden mellan olika områden kan vara betydande. Även påverkan på flyttfåglar, häckande fåglar bör undersökas.

Se villkor 6: en undersökning ska göras inom tre år efter det första verket tagits i drift.

Bolaget ska även enligt utredningsvillkoret U3 utreda förutsättningar att stänga verken sommartid vid låga vindhastigheter och om höjder i skogsområden lockar insekter och därmed fladdermöss. Från Jens Rydells rapport "Planerad vindkraftspark vid Tommared, Laholms kommun – bedömning av områdets värde som miljö för fladdermöss" sid 8. Miljöprövningsdelegationen instämmer i dessa slutsatser och föreskriver därför U3.

M 1192-12, 2012-11-01 (Töreboda kommun)

I domskälen hänvisas till rapporten 6467 om fåglar och fladdermöss: För fladdermöss har en tillfällig avstängning under tider på året och dygnet då olycksriskerna är som störst visat sig vara en verkningfull försiktighetsåtgärd. För fåglar generellt finns det ännu inte några lika verkningfulla skyddsåtgärder klarlagda. Det finns emellertid skäl att anta att nya skyddsåtgärder kommer att utvecklas i framtiden även vad gäller fåglar. Avseende den nu aktuella nattskärnan kan det förmodas att avstängning av verken under stilla sommarnätter kan vara motiverat. Bolagen bör därför åläggas att närmare utreda vindkraftsparkens påverkan på fladdermöss och fåglar. Utredningskravet skall utformas som en föreskrift för en provotid under vilken behovet och nyttan av samt kostnaderna för försiktighetsmått skall utvärderas.

I övrigt fastställs miljöprövningsdelegationens beslut.

M 1648-12, 2012-10-22 (Varbergs kommun)

Miljö- och räddningsnämnden överklagade miljöprövningsdelegationens beslut och nämner att delegationen åberopat 6467. Nämndens uppfattning är att villkor 5 som ålägger

verksamhetsutövaren att inom tre år efter driftsättning utföra en uppföljande kontroll av vindkraftsparkens påverkan på flyttfåglar, häckande fåglar och fladdermöss, är svårt att kontrollera mot bakgrund av att det handlar om vetenskap. Inventeringar ska göras innan tillstånd lämnas.

I MPD:s överväganden framhålls att Röda gladan häckar inom 1 km från verk 11. Röd glada har utpekats som särskilt benägen att kollidera med vindkraftverk och är den vanligaste rovfågeln som dödas (Naturvårdsverkets rapport 6467).

Hänvisar också till Elforskrapporten 98:24 vad gäller bullermätningar.

I rapporten 6467 framhålls att man i de flesta fall bör ha en uppföljande kontroll av vindkraftverkens påverkan på fladdermöss i det enskilda fallet eftersom skillnaderna är betydande. MPD anser det skäligt att kräva undersökning av vindkraftverkens påverkan på flyttfåglar, häckande fåglar och fladdermöss. Undersökningen ska visa om det behövs en omprövning enligt 24 kap. 5 § miljöbalken.

Miljödomstolen fastställer MPD:s beslut.

M 2109-11, 2013-03-07 (Karlstad kommun)

Bolaget framhåller i sin invändning mot Naturvårdsverkets yrkande att i det syntesrapport från kunskapsprogrammet Vindval 6467 anges 1 km som lämpligt avstånd till häckande måsar och tärnor, vilket är uppfyllt med bolagets förslag.

Naturvårdsverket hade föreslagit 2,5 eller 3 km.

Domstolen lämnar tillstånd enligt bolagets ansökan utan att säga något särskilt om Vindval.

M 3549-12, 2013-03-28 (Kungsbacka kommun)

Handlar om nattskärnan.

Klagande är Göteborgs ornitologiska förening (GOF) som framhåller att det enligt Vindvals rapport 6467 inte finns kunskap om hur vindkraften påverkar nattskärnan. Därmed saknas grund för länsstyrelsen att avgöra att det inte krävs någon prövning enligt artskyddsförordningen.

Miljödomstolen säger i domskälen s 15, att Vindvals syntesrapport inte närmare anger vilken påverkan vindkraften kan ha på nattskärnan utan arten är markerad med frågetecken (s 91) men (s 34) att svalor, seglare och även nattskärnor fångar insekter i fria luften och därför kan vara mer utsatta för kollisionsrisk än andra fåglar och utgör i så fall ett parallellfall till fladdermössen.

Enligt Vindvalrapporten har tillfällig avstängning visat sig vara en verkningsfull åtgärd, men för fåglar generellt finns inte några lika verkningsfulla åtgärder klarlagda. Bolaget bör därför åläggas att närmare utreda vindkraftsparkens påverkan på fladdermöss och fåglar. Utredningskravet skall utformas som en föreskrift för en provotid under vilken behovet och nyttan av samt kostnaderna för försiktighetsmått skall utvärderas. På detta sätt bifölls till viss del GOF:s överklagande.

M 4432-12, 2013-04-19 (Laxå kommun)

Sydnärkes miljönämnd hänvisar på s 9 till en metod beskriven i Naturvårdsverkets rapport 6241, som gäller mätning och beräkning ljud från vindkraftverk och hänvisar också till MÖD 2006:8. På s 10 anges "de forskningsrapporter osv visar alla att påverkan är liten. På s 11 hänvisas till ett antal MÖD-avgöranden, bl.a. M 7865-12, 2013-04-11, om förbiflygande örn.

M 6392-11, 2012-09-13 (Laholms kommun)

Miljöprövningsdelegationen lämnade tillstånd till fem vindkraftverk och avslog tre. Frågan gäller påverkan på fladdermöss och fåglar, särskilt örnar. Bolaget hänvisar till

syntesrapporten 6467 vad särskilt gäller buffertzoner och finner att det i rapporten sägs 2-3 km för kungsörn. Bolaget anser inte att det finns någon risk för kungsörn och att det inte är styrkt att de häckar i närheten.

Mark- och miljödomstolen bedömer, i motsats till miljöprövningsdelegationen, att kollisioner med främst fladdermöss – men också fåglar – kan befaras inträffa i en sådan omfattning att försiktighetsmått åtminstone bör övervägas. Tillfällig avstängning verken under vissa tider på året och dygnet har visat sig vara en verkningfull åtgärd enligt rapport 6467 i övrigt enligt tidigare utredning under prøvotid.

M 1026-12, 2102-04-23 (Tanums kommun)

I länsstyrelsens yttrande till miljöprövningsdelegationen framhålls att det inte finns några färdiga studier vad gäller påverkan på hönsfåglar i skogsmiljö. Preliminära resultat från pågående studier antyder dock att vindkraftsetablering inte påverkar hönsfåglars nyttjande av området i någon större utsträckning.

Delegationen instämmer i länsstyrelsens bedömningar.

P 122-12, 2012-06-01 (Karlskoga kommun)

Hänvisar till M 2127-12

Klaganden, vars överklaganden avsågs av miljödomstolen, anförde bland annat "Det finns forskning kring vindskyddade lägen, dalgångar, tysta miljöer hård akustik, reflexionsljud m.m. som alla bidrar till en förhöjd ljudnivå (*i förhållande till beräkningar, författarens kommentar*)

Detta är möjligen en indirekt hänvisning till pågående forskning inom Vindval.

M 3243-10, 2011-06-17 (Falkenbergs kommun)

Vattenfall Vindkraft ansökte om tillstånd till uppförande och drift av 22 vindkraftverk i Falkenbergs kommun. Miljöprövningsdelegationen lämnade tillstånd till 16 av dessa. Beslutet överklagades av Vattenfall och Falkenbergs ornitologiska förening.

MMD: Fågelstudierna får trots sin begränsning godtas.

Avslaget för sex vindkraftverk motiverades i huvudsak med risken för störningar på fågellivet.

I målet har presenterats utredningar av Vattenfall och Falkenbergs Ornitologiska förening. Av det samlade materialet kan dras slutsatsen att det är området för verk 1-6 som har det största värdet som rast- och övervintringsplatser för örnar och andra rovfåglar.

I målet förekommer en omfattande argumentering vad gäller verksamhetens påverkan på fågellivet. Det hänvisas inte till några specifika rapporter men man kan ana att aktörerna på något sätt tagit del av resultat från Vindvals forskningsprojekt.

11. Analys, diskussion och slutsatser

Denna undersökning omfattar 136 vindkraftsmål, motsvarande omkring 250 avgöranden, regeringens och Högsta domstolens avgöranden oräknade. Sammanlagt har hittats 22 explicita och 8 implicita hänvisningar till Vindval. Antalet avgöranden överensstämmer i stort med det antal som redovisades i VEM Konsults rapport, men antalet hänvisningar har ökat till det dubbla. Utan att dra alltför stora växlar, framstår det som att genomslaget för Vindvals forskningsresultat har ökat. Det visar sig att det skiljer en del i fråga om vilka rapporter som det hänvisats till. I denna studie finns inga mål med hänvisningar till rapporterna om marint liv, vilket var fallet i den tidigare rapporten.

Hänvisningarna fördelar sig på följande sätt

Domstol	Antal mål	Summa hänvisningar	Hänvisning 6467	Hänvisning 6497	Hänvisning 6499
MÖD	18	3	3		
Nacka	8	0			
Östers.	14	0			
Umeå	7	3	2		1
Växjö	58	9	6	3	
Vänersb.	31	7	6	1	
Totalt	136	22	17	4	1

Av tabellen framgår att den rapport som i särklass fått flest hänvisningar är den om fåglar och fladdermöss (6467), följt av rapporten om påverkan på människor (6497) och den om däggdjur (6499).

Av bilagorna framgår att flest hänvisningar har avsett åren 2012 och 2013. Med något undantag har alla hänvisningar gjorts till syntesrapporterna. En rimlig förklaring är att syntesrapporterna publicerades under 2011 och 2012.

Andelen mål med hänvisningar i förhållande till det totala antalet är en mycket svårtolkad parameter, både vad gäller totalt för alla domstolar och för varje enskild domstol. Det kan noteras att Nacka och Östersund inte hade några hänvisningar alls, Umeå tre stycken på sju mål, Växjö sex av 58, och slutligen Vänersborg med fem av 31. Genomgången visade att åtminstone hälften av målen avsåg frågor som inte kan aktualisera någon hänvisning till Vindval. I många andra mål, som i och för sig handlat om "Vindvalsfrågor", har det inte varit några större problem att avgöra målen utan hänvisning till Vindvals rapporter.

Ett exempel är de många avgöranden där det diskuteras risker för fåglar och fladdermöss och det anges att det inte är några större problem med hänsyn till förhållandevis stora avstånd eller att området enligt miljökonsekvensbeskrivningen är "art- och individfattigt". Hänvisning till rapporter från Vindval behövdes då inte.

Av de hänvisningar som hittats avser majoriteten 2012 och 2013, framför allt syntesrapporterna 6467 (Fåglar och fladdermöss), 6497 (Människors intressen) och 6499 (Däggdjur) med den förstnämnda som absolut favorit.

I Mark- och miljööverdomstolens dom M 8344-11, 2012-07-04 hänvisar domstolen till rapport 6467 och sedan sker hänvisningar – i detta fall tre gånger - till denna dom. Detta innebär något slags indirekt hänvisning till Vindval och visar att genomslagskraften för Vindvals rapporter naturligtvis blir mycket större än vad som svarar mot de faktiska hänvisningarna. Även hänvisningar till mark- och miljödomstolarnas avgöranden ger denna effekt.

När det gäller de hänvisningar som hittats, kan konstateras att de har "olika vikt". I en del fall nämns en Vindvalrapport men den blir inte föremål för någon diskussion och har således inte haft så stor betydelse i just det målet. I andra fall har innehållet i rapporten varit helt avgörande för målet. Det varierar också hur många hänvisningar som gjorts i ett mål. Ibland förekommer flera hänvisningar i samma mål och i en del fall endast en. Oavsett vilket har det räknats som en hänvisning. Flertalet hänvisningar kan sägas ha haft relativt stor betydelse, i många fall direkt avgörande för utgången av målet i den delen.

Att fånga upp de implicita hänvisningarna är inte alldeles enkelt. De hänvisningar som redovisats är av karaktären att de antingen nämner vad som är på gång (inom Vindval) eller att resonemangen "antyder" att man tagit del av Vindvalsrapporterna.

En annan viktig fråga, som gränsar till de implicita referenserna, och som inte kan besvaras inom ramen för denna studie, är hur resultat från programmet Vindval används i

miljökonsekvensbeskrivningar och i samrådsförfarandena. Detta genererar inga skriftliga hänvisningar, i vart fall inte i avgörandedokumentet. Enligt en handläggare på en länsstyrelse aktualiseras Vindvalsrapporterna i samrådsskedet, men de blir inte alltid omnämnda i skrift.

Kanske ännu viktigare är den omständighet att de olika rapporterna från Vindval sannolikt omnämns eller diskuteras under föredragningar och diskussioner hos domstolar och beslutsmyndigheter. Erfarenheten talar för att så sker i betydande omfattning utan att hänvisning sker i domskäl eller överväganden, men innehållet har på olika sätt beaktats.

Avslutningsvis finns det frågor där domstolar och myndigheter synes ha haft behov av ytterligare kunskap.

I flera fall har en domstol skjutit upp avgörandet av frågan om vilka villkor som skall gälla för att skydda fladdermöss och fåglar. Osäkerheten har då gällt dels vilka åtgärder som typiskt sett kan vidtas, dels art- och individförekomsten i det aktuella området.

När det gäller buller, har mark- och miljööverdomstolen slagit fast att det inte behövs någon marginal till villkorskravet 40 dB(A). Det är verksamhetsutövaren som ska se till att villkoret följs, en skyldighet som naturligtvis gäller alla villkor. Många gånger ifrågasätts i målen såväl kontrollmetoder och kontrollstrategier som verksamhetsutövarnas möjligheter att följa villkoren i tillståndsbesluten. Mot bakgrund av detta vore det intressant att veta hur verksamhetsutövarna i allmänhet klarar detta i praktiken. Sådan information saknas ofta vid prövningarna.

Dessa två exempel visar på ett behov - troligen i fler fall än de ovan nämnda exemplen – att följa upp hur villkor och rekommendationer från Vindval fungerar i verkligheten.

Sammanfattningsvis visar undersökningen att resultaten från kunskapsprogrammet Vindval har fått ett beaktansvärt genomslag i miljöprövningen.

Bilagor

I anmärkningskolumnen anges 0 om hänvisningar saknas, annars E eller I, för explicita respektive implicita. Därefter bokstaven M för miljöprövningsdelegation, L för länsstyrelse och K om målet startat i en kommunal nämnd. Med små bokstäver hänvisas till kommentarer till vissa av målen.

Bilaga 1. Vindkraftsmål avgjorda vid mark- och miljööverdomstolen

Målnummer	Kommun	Avgörande	Anmärkning
M 9290-10	Lidköping	2011-04-26	0VV
M 8211-10	Söderhamn	2011-06-23	0VV a
M 5325-11	Alvesta	2011-11-15	0VV
M5482-11	Alvesta	2011-11-15	0VV
M 824-11	Sollefteå Ragunda	2011-11-23	0VV
M 825-11	Ragunda Sollefteå Strömsund	2011-11-23	0VV
M 847-11	Ragunda Strömsund	2011-11-23	0VV
M 7022-11	Sölvesborg	2012-04-27	0VV börjat i kommun
M 8512-11	Kristianstad	2012-04-27	0 VV
M 7639-11	Söderhamn	2012-05-29	0VV
M 8344-11	Gotland	2012-07-04	E VV
P 5785-11	Lerum	2012-07-11	0VV
M 8623-12	Halmstad	2012-11-19	0VV
P 78-12	Eslöv	2012-11-30	0VV
M 8236-12	Växjö	2013-01-24	0 VV
P 3385-12	Lomma	2013-01-25	0VV
M 8116-12	Sölvesborg	2013-02-05	0VV
M 8238-12	Lomma	2013-02-18	0VV
M 7865-12	Ånge	2013-04-11	EVV

a)formalia

Bilaga 2. Vindkraftsmål avgjorda vid mark-och miljödomstolen i Nacka

Målnummer	Kommun	Avgörande	Anmärkning
M 4212-11	Falun	2012-11-10	0VV M
M 718-11	Gotland	2011-09-23	IVV M
P 7032-11	Haninge	2012-04-13	0VV L
M 6890-11	Enköping	2012-08-15	0VV L
M 6497-11	Mora	2013-02-19	0VV M a
P 2134-12	Arboga	2013-03-18	0VV L b
M 3909-12	Örebro	2013-04-15	0VV L K
M 6480-12	□ristinehamn	2013-05-22	0VV M

Kommentarer:

a) gjordes hänvisningar till "Vindkraft kring Siljan", rapport 2010:12

b) "Enligt utredningen är kollisionsrisken liten" i kommunens ärende.

Bilaga 3. Vindkraftsmål avgjorda vid mark-och miljödomstolen i Östersund

Målnummer	Kommun	Avgörande	Anmärkning
M 3049-10	Härjedalen	2011-03-03	0VV L e
M 1924-11	Nordanstig	2011-07-07	0VV d
M 670-11	Söderhamn	2011-08-30	0VV M
M 670-11	Söderhamn	2011-08-30	0VV M
M 173-12	Ånge	2012-05-14	0VV MPD
M 1140-12	Ljusdal	2012-09-06	0VV MPD
P 557-12	Sollefteå	2012-11-29	0VV L
P 558-12	Sollefteå	2012-11-29	0VV L
M 2622-12	Örnsköldsvik	2012-12-13	0VV MPD
M 2624-12	Örnsköldsvik	2012-12-13	0VV MPD a, b
M 2956-12	Sollefteå	2013-01-10	0VV MPD c
M 2957-12	Sollefteå	2013-01-10	0VV MPD c
M 2997-12	Ragunda/Ströms.	2013-01-10	0VV MPD c
M 3018-12	Ragunda/Ströms.	2013-01-10	0VV MPD c

Kommentarer

a) Se MÖD M 824-11 och M 847-11 om renar

b) Utifrån forskning som i dagsläget är aktuell finns skäl att vidta åtgärder för att undvika alltför stora störningar på fågellivet.

Bolaget hänvisar till en rapport som Naturskyddsföreningen är kritisk till, förmodligen en inventering eller liknande.

c) gäller rennäring

d) fråga om avskrivning

e) återförvisning till nämnden

Bilaga 4. Vindkraftsmål avgjorda vid mark-och miljödomstolen i Umeå

Målnummer	Kommun	Avgörande	Anmärkning
M 1389-11	Lycksele Åsele	2011-05-27	0VV L b
M 876-12	Lycksele, Åsele	2012-04-23	0VV b
M 32-11	Lycksele, Åsele	2012-09-25	EVV M
M 116-12	Piteå	2012-09-25	EVV M
M 2552-11	Sorsele	2012-11-30	0VV M
M 2828-12	Piteå	2013-01-10	EVV M c
M 121-01	Arjeplog	2013-02-26	0VV L a

Kommentarer:

a) gäller uppskjuten fråga om villkor för rennäringen och faunan. Märkligt att inte Vindval har refererats, men det gäller kontrollprogram och undersökningar i det enskilda fallet.

b) för sent inkommet överklagande

c) Vindvals rapport om fåglar 6467, s. 14 i MPD:s beslut. Rekommendationen om 500 m bör följas (Lst yttrande) och vindkraft som ligger närmare än 200 m bör inte tillåtas.

Bolaget: inte bindande med 500 m

s. 21 MPD:s bedömning, OK med 200 m

Bilaga 5. Vindkraftsmål avgjorda vid mark-och miljödomstolen i Växjö

Målnummer	Kommun	Avgörande	Anmärkning
M 2398-10	Borgholm	2011-01-10	0VV L
M 367-11	Borgholm	2011-02-25	0VV L
M 676-11	Ödeshög	2011-03-04	0VV L h
M 2404-10	Nässjö	2011-04-29	0VV M o
P 2006-11	Mönsterås	2011-06-08	0VV h
M 962-11	Kristianstad	2011-07-08	0VV L
M 3443-10	Sölvesborg	2011-08-09	0VV M o
M 621-11	Falköping	2011-09-05	0VV
M 3257-10	Hörby	2011-09-08	0VV L
M 2071-11	Trelleborg	2011-09-12	0VV L h
M 1914	Munkedal	2011-09-13	0VV L
P 1704	Munkedal	2011-09-13	0VV L
M 2102-11	Nybro	2011-09-29	0VV L
M 777-11	Kristianstad	2011-09-30	0VV M
M 777-11	Kristianstad	2011-09-30	0VV M o
M 1861-11	Trelleborg	2011-11-18	0VV L
M 4056-10	Västervik	2011-12-19	0VV M
M 987-11	Kalmar	2012-03-30	0VV
M 4774-11	Ystad	2012-04-24	0VV L
M 4417-12	Svalöv	2012-05-10	0VV L
M 915-12	Torsås	2012-05-14	0VV M c
M 1198-11	Eslöv	2012-05-16	0VV M a
M 1005-13	Aneby	2012-06-05	0VV M e
M 1571-12	Svalöv	2012-06-26	0VV L
M 2997-11	Uppvidinge	2012-07-12	E VV M i
M 4751-11	Alvesta	2012-07-03	0VV M
M 4572-11	Alvesta	2012-07-03	0VV M
M 170-12	Ljungby	2012-07-27	E VV L K
P 513-12	Ljungby	2012-07-27	0VVL n
M 5012-11	Växjö	2012-08-31	EVV M m
M 6853-11	Halmstad	2012-09-12	0VV M
P 1762-12	Vetlanda	2012-09-21	0VV L
M 4610-11	Torsås	2012-09-24	0VV M k
M 4619-12	Sjöbo	2012-10-15	EVV M I
M 1031-12	Olofström	2012-10-16?	0VV M E f
M 1195-12	Olofström	2012-10-16	EVV M E
M 4831-11	Torsås	2012-10-17	0VV L
P 1033-12	Olofström	2012-10-18	0VV L
P 1509-12	Svalöv	2012-10-18	0VV L
M 2306-12	Alvesta	2012-10-26	0VV M g
M 913-12	Torsås	2012-11-02	0VV M c
P 358-12	Aneby	2012-11-07	0VV L

M 319-12	Kalmar	2012-11-22	E VV M b
M 1902- 12	Oskarshamn	2012-11-26	0VV M
P 2828-12	Ödeshög	2013-01-21	0VV L
M 2335-12	Kristianstad	2013-01-25	0VV L h
P 2297-12	Kristianstad	2013-01-25	0VV L
M 3118-12	Kristianstad	2013-02-11	I VV L j
P 4492-12	Torsås	2013-03-07	0VV L
P 167-13	Ödeshög	2013-03-12	0VV L
M 2958-12	Karlshamn	2013-03-15	0VV L h
M 2958-12	Sjöbo	2013-03-15	0VV L h
M 4807-11	Simrishamn	2013-03-20	0VV L
M 4797-11	Simrishamn	2013-03-20	0VV L
M 4148-12	Tranås	2013-03-27	0VV L p
M 4148-12	Tranås	2013-03-27	0VV L
M 985-13	Nässjö	2013-03-28	0VV L
M 985-13	Nässjö	2013-03-28	I VV M d
M 4797-11	Simrishamn	2013-03-30	0VV
M 809 -13	Nässjö	2013-04-13	0VV L o
M 240 -13	Mjölby	2013-05-25	0VV h

Kommentarer:

a) Riksintresse för kulturmiljön, hänvisar till MÖD M 2602-07, 2012-12-12 även återförvisning beträffande nerläggning av gammalt verk.

b) hänvisning till 6467 i domskälen på s. 27, inverkar inte på tillåtligheten

MPD: 2 km till havsörnsbo och studie av flygrörelser (bolaget), särskild utredning om fladdermöss (Ahlén), synpunkter från projekt havsörn

c) talerätt m.m.

d) redovisning av bullermätningar, hänvisning till MÖD M 8236-12 2013-01-24 där det i sin tur finns hänvisningar till Vindval i det överklagade avgörandet.

e) Avvisning inte talerätt olika verksamhetsutövare

f) rapport 6467 olika typer av färgsättning särskild undersökning av fladdermöss: art- och individfattigt.

g) 36 vindkraftverk, bullerberäkningar hänvisningar till Boverkets "Vindkraftshandboken"

h) formalia

i) 6467 i domskäl på s. 16 har åberopats av de klagande Inventering gjord inga fynd. Domstolen anser inte att 6467 föranleder annan bedömning

MÖD 7022-11 om felräkningsmarginal. Det nämns också om att NV och energimyndigheten håller på med ett gemensamt projekt om skogshöns, klart 2012.

j) Lst tillät men MMD avslog ansökan: inte visat att lokaliseringen är den bästa, se s.4 i domskälen

k) har med fladdermöss att göra Ahlén resonerar om 2 km till barbastell MMD återförvisade för ytterligare utredning.

l) s.3 6467 in press s. 4 Ist Skåne OK för bolagets yrkande så att det överensstämmer med slutliga versionen av Vindvals rapport.

s.33 i MPD högre torn och större rotor dödar fler fladdermöss

s. 5 Bolagets ändringsyrkande har starkt stöd i den åberopade syntesrapporten och bör bifallas, d.v.s. 20 juli – 30 september i stället för juni, juli, augusti och september.

m) "Domskäl" s.12 rapport 6497 svårigheter med beräkningar inversion nattetid, återförvisning till MPD i stället för avslag.

Hänvisning också till naturvårdsverkets rekommendationer om sumpskog.

n) Fågelinventering gjord. Hänvisningar till rapporten "The sound amplifying forest with emphasis on sound from wind turbines".

o) hänvisar till Naturvårdsverkets rapport 6241 som handlar mätning och beräkning av ljud från vindkraftverk.

p) återförvisning

Bilaga 6. Vindkraftsmål avgjorda vid mark-och miljödomstolen i Vänersborg

Målnummer	Kommun	Avgörande	Anmärkning
M 3755-10	Bollebygd	2011-01-03	0VV L
M 4002-10	Hylte	2011-02-01	0VV L a
M 1448-11	Laholm	2011-05-23	0VV L
M 3243-10	Falkenberg	2011-06-17	0VV M
M 3257-10	Hörby	2011-09-08	0VV L
P 2136-11	Bollebygd	2011-11-10	0VV L
M 2137-11	Bollebygd	2011-11-10	0VV L
P 6318-11	Mark	2011-12-27	0VV L a
M 691-12	Laholm	2012-04-13	EIVVM b
M 1026-12	Tanum	2012-04-23	IVVM c
M 6553-11	Munkedal Lysekil	2012-05-22	0VVM j
M 6963-11	Vara	2012-06-01	0VVM k
M 6392-11	Laholm	2012-09-13	EVV M
M 2127-12	Karlskoga	2012-10-04	0VVL g
M 1648-12	Varberg	2012-10-22	EVV e
P 122-12	Karlskoga	2012-10-22	IVVL l
P 2476-12	Falkenberg	2012-10-31	0VV
M 1192-12	Töreboda	2012-11-01	EVVM d
M 3574-12	Ulricehamn	2012-11-20	0VVL
P 3572-12	Ulricehamn	2012-11-20	0VVL
P 1310-12	Lilla Edet	2012-12-12	0VVL
P 4402-12	Falköping	2013-02-08	0VVL m
M 153-13	Laholm	2013-02-27	0VVM a
M 4488-12	Torsås	2013-03-07	0VV L a
M 2109- 11	Karlstad	2013-03-07	EVV f
M 3878-12	Strömstad	2013-03-20	0VVM i
M 3549-12	Kungsbacka	2013-03-28	EVVM h
M 4432-12	Laxå	2013-04-19	0VV L K l n
M 3809-12	Tanum	2013-05-14	0VV M
M 1404-13	Uddevalla	2013-05-30	0VV L n

a) Formalia

b) Inventering av fladdermöss gjord av Jens Rydell. Mätmetod IEC Part II, SS-EN 61 400-11, Elforsk 98:24

Fåglar och fladdermöss s.20, 6467 bör ha en uppföljande kontroll enligt MPD. Villkor om detta.

c) s. 20 Lst yttrande till MPD: inga färdiga studier om hönsfåglar i skogsmiljö, MMD avslår överklagandena.

d) s. 8 i domskäl 6467 utreda vindkraftparkens påverkan på fladdermöss och fåglar, prövotid.

e) s.4 Miljö- och räddningsnämnden i Varberg hänvisar till 6467

s.22 MPD:s överväganden: avslår ansökan i vissa delar Röd glada. MPD kräver uppföljning av villkor 5. Uppföljande kontroll.

f) s.59 Bolaget hänvisar till kunskapsprogrammet Vindval 6467. Projektet ligger inom rekommendationen i denna rapport. MMD anser inte att det är något stort problem med fåglarna.

g) Fåglar och fladdermöss omnämns. Karlskoga kommun tillät, Lst och MMD avslog.

h) GOF s.7 6467 ingen kunskap om nattskärran

s.9 Bolaget bett Martin Green (huvudförfattare för 6467) om eventuell konflikt med nattskärran.

s. 15 Domskäl MMD: inte närmare om nattskärran.

s.16 6467 Verkningsfullt med avstängning för att skydda fladdermössen. Bolaget bör utreda under en prövotid.

i) Fåglar och fladdermöss tas upp men ingen hänvisning görs.

j) resonemang om fåglar och fladdermöss. MPD lämnar tillstånd till några och avslag för några, MMD lämnar tillstånd till alla.

k) Avslag på ansökan: inte förenligt med försvarsmaktens intressen

l) "Det finns forskning....", sagt av klagandena

m) Startade i kommunen, avslag i alla instanser, främst med hänsyn till närheten av Falköpings flygplats och hänsynen till landskapsbild och natur- och kulturvärden.

n) hänvisar till Naturvårdsverkets rapport 4241

